

Bibliotekoznawca

262203

Inna nazwa zawodu: bibliotekarz

Zadania i czynności

Bibliotekoznawca jest zainteresowany ogółem problemów związanych z działalnością (niegdyś i obecnie) biblioteki, jej organizacją, zbiorami, personelem i użytkownikami. Celem jego pracy jest badanie, opisywanie i rozwiązywanie zagadnień dotyczących zasad organizacyjnych tej instytucji, ustalanie najlepszych form jej funkcjonowania, ulepszanie zasad gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów bibliotecznych, badanie i opisywanie zbiorowości pracowników bibliotek oraz ich użytkowników. Zależnie od miejsca pracy, jej charakteru i własnych zainteresowań każdy bibliotekoznawca zajmuje się zwykle wybraną grupą tematów.

Bibliotekoznawcy zwykle pracownicy wyższych uczelni lub instytutów naukowych prowadzą badania w wyżej wymienionych zakresach. Oprócz tradycyjnych badań historycznych, związanych z działalnością bibliotek w przeszłości, historią książki czy rynkiem wydawniczym, podejmują oni dociekania służące doskonaleniu działalności praktycznej bibliotek. Mogą to być np. badania struktur organizacyjnych bibliotek, wzajemnych zależności między poszczególnymi działami, ustalanie zasad kształcenia zawodowego pracowników bibliotek, badanie potrzeb czytelniczych społeczeństwa itp. Zróżnicowana tematyka badań wiąże się z odmiennymi sposobami postępowania: badania historyczne wymagają pracy w archiwach, bibliotekach, badania organizacji ? analizy dokumentów pisanych, ale też obserwacji zachowań pracowników, badania czytelnictwa ? wywiadów z ludźmi "gdzieś w Polsce".

Pracownicy naukowci podejmują również często zadania dydaktyczne na wyższych uczelniach i w szkołach bibliotekarskich. Prowadzą wykłady z zakresu wiedzy bibliotekoznawczej, nadzorują samodzielną pracę uczniów, sprawdzają i oceniają ich wiedzę. W swej działalności pracownicy nauki wykorzystują komputery, maszyny biurowe oraz takie pomoce dydaktyczne, jak wideo, rzutniki. W ośrodkach informacji naukowo-technicznej zatrudnieni tam bibliotekoznawcy pełnią funkcje usługowe wobec naukowców z różnych dziedzin. Odciażają ich w poszukiwaniu literatury na określony temat dostarczają naukowcom wykazy literatury wraz z krótkimi streszczeniami.

Bibliotekoznawcy zatrudniani są również w dużych bibliotekach. Zajmują się w nich zwykle działalnością praktyczną. Ustalają politykę gromadzenia zbiorów, zasady ich opracowywania i metody informacji o zgromadzonych zasobach, zajmują się zasadami wymiany zbiorów między bibliotekami krajowymi i zagranicznymi. Organizują pracę poszczególnych działów bibliotek, kierują zespołami pracowniczymi. Niektórzy pełnią również rolę wykładowców w szkołach bibliotekarskich na poziomie średnim.

Są też tacy, zatrudnieni w bibliotekach naukowych, którzy realizują zadania związane z działalnością naukową bibliotek. Podejmują w związku z tym prace naukowe, związane często z opisem zbiorów macierzystych bibliotek (katalogi starych książek, zestawienia bibliograficzne) oraz z ich użytkownikami (np. czytelnictwo klienteli określonej biblioteki).

Środowisko pracy

materialne środowisko pracy

Bibliotekoznawca pracuje w budynkach. Są to pomieszczenia bibliotek, uczelni i instytutów naukowych, szkół bibliotekarskich.

Pracownik naukowy część zajęć (przygotowanie do pracy dydaktycznej, lektury literatury fachowej, pisanie opracowań i sprawozdań) często wykonuje w domu.

warunki społeczne

Praca bibliotekoznawcy na ogół ma charakter indywidualny. Naukowiec samodzielnie dokonuje wyboru problemów, którymi będzie się zajmował, sam też wybiera metody ich rozwiązywania. Swoboda doboru sposobów badania procesów i zjawisk związanych z biblioteką bywa ograniczona, gdy pracownik jest członkiem ekipy badawczej.

W czasie pracy kontakty bibliotekoznawcy z ludźmi są stałe. W ośrodkach informacji naukowo-technicznej styka się z naukowcami, na rzecz których pracuje. Pracownicy naukowcy współpracują z kolegami w czasie formułowania problemów badawczych i w trakcie prowadzenia badań. Reprezentują własną instytucję podczas konferencji i sympozjów, uczą adeptów bibliotekarstwa i bibliotekoznawstwa, udzielają im porad. Praca dydaktyczna, kierowanie małymi zespołami badawczymi lub dużymi zespołami pracowników wiąże się z oceną innych ludzi i może wywoływać sytuacje konfliktowe.

warunki organizacyjne

Czas pracy bibliotekoznawcy jest uzależniony od rodzaju instytucji, która go zatrudnia: w bibliotekach i ośrodkach informacji wynosi on osiem godzin dziennie i jest stały, natomiast pracownicy instytucji naukowych pracują zwykle ok. sześciu godzin dziennie. Godziny te mogą być ruchome, w zależności od indywidualnego ustawienia. Wpływ na czas pracy w tym wypadku może też mieć układ zajęć w szkołach, w których pracownicy naukowcy wykładają. Często pracują w domu, w zależności od aktualnych zadań. Jest to praca, która wiąże się z wyjazdami służbowymi (konferencje, seminaria, wykłady). Dłuższych pobyków poza miejscem zamieszkania wymagają badania terenowe.

Bibliotekoznawcy wykonują zwykle pracę intelektualną, wolną od rutyny, kontrolowaną przez zwierzchników jedynie symbolicznie. W bibliotekach często zajmują stanowiska kierownicze średniego szczebla. W tych wypadkach są odpowiedzialni za właściwe działanie instytucji i za pracę podwładnych. Z pracą dydaktyczną związana jest z kolei odpowiedzialność moralna bibliotekoznawców - za właściwe przygotowanie adeptów do pełnienia ról zawodowych.

Wymagania psychologiczne

Niezbędną cechą w tym zawodzie jest, jak się wydaje, ciekawość, ruchliwość intelektualna - zainteresowanie wiedzą z różnych dziedzin, związanych pośrednio i bezpośrednio z funkcjonowaniem biblioteki.

Wiedza historyczna umożliwia np. badania nad dawną książką, socjologiczna - badania użytkowników bibliotek, statystyczna oraz z zakresu organizacji i zarządzania - zajmowanie się strukturą instytucji, fachowa bibliotekarska - opracowywanie zasad gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów. Konieczne jest też stałe rozwijanie

swojej wiedzy poprzez lektury, udział w życiu naukowym itp.

Znajomość języków obcych pozwala bibliotekoznawcom na utrzymywanie kontaktów zawodowych z zagranicznymi środowiskami oraz na lektury obcojęzyczne. Z racji zatrudnienia w bibliotekach bibliotekoznawcy potrzebne są umiejętności administracyjne i urzędnicze. Powinien on też umieć obsługiwać urządzenia biurowe (kopiarki, komputery).

Ze względu na podejmowane niekiedy zadania badawcze, bibliotekoznawcę powinna cechować umiejętność kojarzenia faktów oraz wyciągania z nich logicznych wniosków. Pożądana jest także skrupulatność i cierpliwość, do wielu wniosków dochodzi się bowiem drogą stopniowego gromadzenia wiedzy. Pełnienie funkcji dydaktycznych wymaga od bibliotekoznawcy biegłego operowania słowem pisanym i mówionym oraz dobrej pamięci. W tego typu działalności, prócz zawartości merytorycznej, ważna jest też jasność przekazu, wykluczająca nieporozumienia i ułatwiająca zainteresowanym przyswojenie treści.

Zajmujący się nauczaniem, a także kierowaniem innymi pracownikami muszą potrafić nawiązywać z nimi kontakt oraz posiadać zdolność przekonywania ich do własnych koncepcji, od tego zależy bowiem powodzenie ich działań. Umiejętność postępowania z innymi jest tu także bardzo cenna.

Ze względu na indywidualny charakter pracy bibliotekoznawcy niezbędną w jego sytuacji jest umiejętność samodzielnej organizacji własnych działań. Z drugiej strony, z racji pełnienia czasem funkcji kierowniczych, powinien też potrafić organizować pracę zespołu ludzi.

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Pracę bibliotekoznawcy zalicza się do lekkich. Wykonywana jest ona zwykle na siedząco. Mogą ją pełnić także osoby niepełnosprawne: z chorobą psychiczną w okresie remisji, z dysfunkcjami ruchów kończyn górnych i dolnych oraz poruszające się na wózkach inwalidzkich.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Do podjęcia pracy w zawodzie bibliotekoznawcy niezbędne jest ukończenie bibliotekoznawczych studiów wyższych. Są one prowadzone przez uniwersytety i niektóre uczelnie pedagogiczne.

Istnieje również możliwość ukończenia podyplomowego studium bibliotekoznawstwa i informacji naukowej: jego absolwenci uznawani są za posiadaczy wykształcenia bibliotekoznawczego. Studia takie prowadzą: Uniwersytet Gdański, WSP w Krakowie, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, WSP w Kielcach, Uniwersytet Śląski, UMCS w Lublinie, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski (adresy podano powyżej).

Zatrudnienie w placówkach naukowych (uniwersytetach, instytutach) może być obwarowane warunkiem posiadania dodatkowych stopni naukowych i dorobkiem w określonej dziedzinie (np. w zakresie czytelnictwa czy historii książki i zbiorów bibliotecznych). Pożądana jest umiejętność obsługi komputera oraz biegła znajomość języków obcych.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

Pracownicy naukowcy - bibliotekoznawcy mogą zdobywać kolejne stopnie naukowe oraz awansować w hierarchii organizacyjnej w placówkach, które ich zatrudniają do stanowiska dyrektora instytutu badawczego lub rektora szkoły wyższej włącznie.

W bibliotekach naukowych bibliotekoznawcy mogą objąć stanowisko służbowe starszego kustosa (w bibliotekach publicznych stanowisko to nie istnieje). Mogą też pełnić funkcje kierownicze (kierowników działów, dyrektorów różnego typu bibliotek).

W ośrodkach informacji naukowej najwyższym stanowiskiem służbowym, jakie mogą osiągnąć bibliotekoznawcy jest starszy dokumentalista dyplomowany.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

W zawodzie bibliotekoznawcy mogą podjąć pracę również osoby starsze, jeśli ukończyły odpowiednie studia. W praktyce karierę pracownika naukowego zwykle wybierają osoby bezpośrednio lub wkrótce po studiach.

W bibliotekach i ośrodkach informacji naukowej zatrudniają się także starsi do 50 roku życia.

Możliwości zatrudnienia

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

Zawody pokrewne

nauczyciel akademicki

historyk

specjalista informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej

kulturoznawca

bibliotekarz

Polecana literatura

Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa. Praca zbiorowa. Wydawnictwo SBP, Warszawa, 1995.

Bibliotekarstwo. Praca zbiorowa pod red. Zbigniewa Żmigrodzkiego. Wydawnictwo SBP, Warszawa, 1994.

Kształcenie bibliotekarzy dla przyszłości. Praca zbiorowa. Wydawnictwo SBP, Warszawa, 1996.

Warto przejrzeć roczniki kwartalnika Przegląd Biblioteczny.